

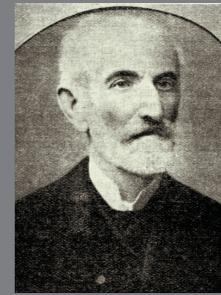
NAGY JENŐ ÁLLATGYŰJTEMÉNY

A Debreceni Kollégium állat- és növénygyűjteményének kezdetei az 1850-es évekre nyúlnak vissza. Bár az intézmény 1850 előtt is rendelkezett néhány állatritkasággal, az igazi fellendülést Kovács János híres Afrika-kutató érkezése jelentette, aki 1856 és 1896 között tanított a Kollégiumban. A gyűjtőútjairól hozott és a Tisza családtól kapott anyag képezte a tudományos igényű gyűjtemény kezdetét. Az iskola tanárai, diákjai és pártfogói egyaránt hozzájárultak a páratlan értékű és összetételű kincs számbeli gyarapodásához. Az egyedülálló gyűjtemény 1913-ban került át a Főgimnázium Péterfia utcán megnyitott új épületébe.

Az I. világháború után Nagy Jenő főgimnáziumi tanár 1932-ig nagyrészt kicserélte, illetve újakkal helyettesítette a gyűjtemény korábbi darabjait. Ebben a tevékenységében önzetlenül támogatták azok a vadászok, akik megértették, hogy mit jelent a hazai faunát teljes egészében képviselő gyűjtemény. Feltűnik az ajándékozók között gróf Tisza Kálmán, Horthy Miklós, de számos természettudományi múzeum is.

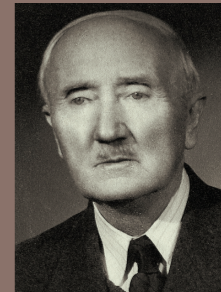
Nagy Jenő szívügyének tekintette a múzeum szakmailag és esztétikailag egyaránt igényes, az oktatást is segítő gyarapítását. Ennek köszönhetően a Kollégium Főgimnáziumában Magyarország egyik legjelentősebb állat- és növénytani gyűjteménye alakult ki. Bár a II. világháborúban a preparátumok többsége elpusztult, még jelenleg is közel 300 kitömött állat jelenti az állatgyűjtemény anyagát.

A gyűjtemény 2015-ben visszaköltözött a Gimnázium Péterfia utcai épületébe. A korábbiaktól eltérően az állatok nem csak vitrinekben láthatók, hanem a kialakított diorámák saját élőhelyükön mutatják be az egyes fajokat.

KOVÁCS JÁNOS (1816–1906)

A 19. század második fele természettudományos oktatásának kiemelkedő egyénisége. Debreceni tanulmányai után a Tisza családnál volt nevelő. 1856-tól negyven esztendőn át tanította a természetrajzot és földrajzot a Kollégiumban. Nyugat-európai tanulmányútja és afrikai expedíciója tapasztalataival érkezett vissza az egykori diák az Almamáterbe, ahol létrehozta és fejlesztette a természetrajzi gyűjteményeket. Rendszerezte a Szőnyi-féle ásványgyűjteményt. Társadalmi szerepvállalása is jelentős, nevéhez fűződik a Kertészeti Egylet és a Felolvasó Kör megalapítása. Életének utolsó tíz évét az érmelléki Szalacson tudományos munkával töltötte. Síremléke Érmihályfalván található.

NAGY JENŐ (1882–1960)

Nyíregyházán született, itt végezte általános és középiskolai tanulmányait. 1904-től a Kolozsvári Egyetem hallgatója, majd a délvidéki Újverbáson középiskolai tanár. 1922-től a Kollégium Főgimnáziumának tanára, itt teljesedett ki pedagógiai és tudományos munkássága.

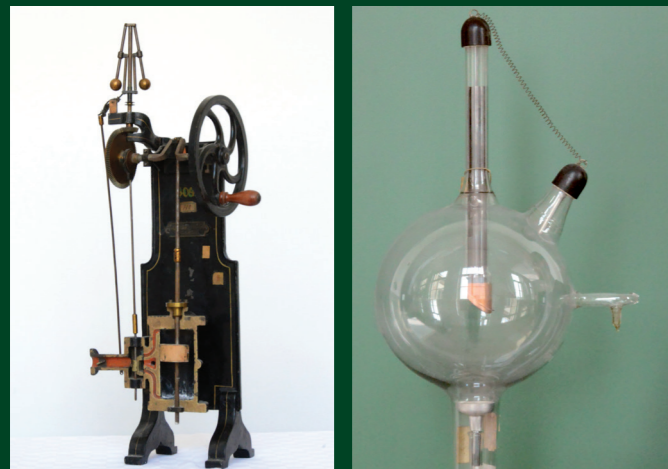
Neves, nemzetközi hírnévű ornitológus volt, akinek 500 írását ismerjük. Számos nemzetközi

madártani kongresszuson képviselte hazánkat. Legismertebb könyve Az erdő madárvilága 1936-ban jelent meg. A Tiszántúli Madárvédelmi Egyesület alelnöke. Ő írta le először a hortobágyi szíki (rövidujjú) pacsirta fészkelését. Az Egyesület tevékenységének köszönhetően került 1939-ben a Nagyerdő egy része védelem alá.

A Főgimnáziumban 1924-től gondozta az állat- és növénygyűjteményt, amelynek 1944-ben több mint 18000 leltári egysége volt. Vezetésével minden évben megszervezték a Madarak és Fák Napját. Megalakította az Ifjúsági Madárvédő (Állatvédő) Egyesületet, amelynek az első 5 évfolyam minden diákja a tagja lett.

1944-ben menekülnie kellett Debrecenből, ahova tanárként már nem térhetett vissza. Hivatalosan 1946-ban nyugdíjazták, de 1960-ban bekövetkezett haláláig tovább tevékenykedett a természetvédelem területén, számos népszerűsítő cikket írt országos lapokba. A Nagyerdő fái alatt nyugszik, sírján ez olvasható: „... 60 éven át kutattam a Természet titkait, védtem az erdőt s annak madarait... Hamvaim védjék meg az Erdőt”

FIZIKAI ESZKÖZÖK GYŰJTEMÉNYE

A Kollégium legelső fizikai eszközeinek beszerzése a 17. század végén Szilágyi Tönkö Márton professzor nevéhez fűződik. Maróti György révén a 18. sz. első felében jelentős fejlődés történt a fizika oktatásában. 1741-ben ő szerezte be a gyűjtemény ma is meglévő egyik legrégebbi darabját, egy légszivattyút. Ezt követően Hatvani István fejlesztette tovább a kísérleti fizikai eszközök gyűjteményét. Főként elektromos kísérleti eszközöket gyűjtött össze.

Az 1840-ben készült leltár szerint az állomány 219 eszközből állt, ami 1874-re 472 darabra emelkedett. A fizika fejlődésével a 20. század elején újabb eszközöket szereztek be. A II. világháború nagyon megviselte a gyűjteményt, számos darabja megsemmisült vagy eltűnt, azonban az 1954-es leltár szerint így is jelentős, 1368 eszköz szerepelt benne.

A gyűjtemény lefedi a mechanika, az elektromosság, az optika, valamint a hangtan és hőtan kísérleti eszközeit.

NAGY JENŐ ÁLLATGYŰJTEMÉNY, SZŐNYI-FÉLE ÁSVÁNYGYŰJTEMÉNY, FIZIKAI ESZKÖZÖK GYŰJTEMÉNYE Csoportosan látogathatók előzetes bejelentés alapján.

DEBRECENI REFORMÁTUS KOLLÉGIUM
GIMNÁZIUMA ÉS DIÁKOTTHONA
4026 Debrecen, Péterfia utca 1-7.
Telefon: (52) 614-896
E-mail: refi@refint.drk.hu

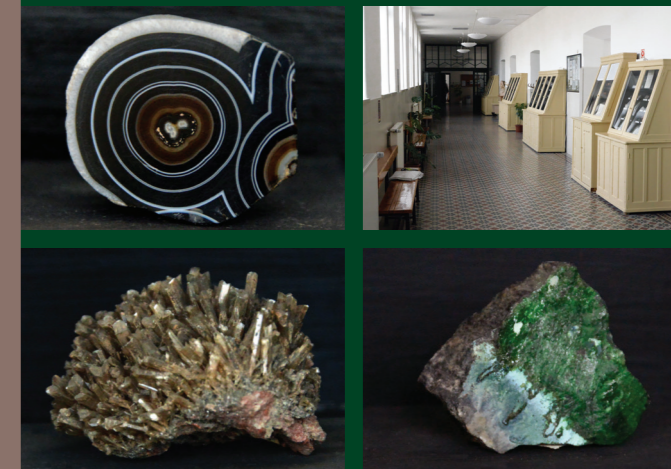
www.drkg.hu

Fotó: Barcza János
Grafika: Mikáczó Kamilla
Nyomda: Center Print Kft.

A DEBRECENI REFORMÁTUS KOLLÉGIUM GIMNÁZIUMA TERMÉSZETTUDOMÁNYI GYŰJTEMÉNYEI

SZŐNYI-FÉLE ÁSVÁNYGYŰJTEMÉNY

Szőnyi Pál (1808–1878) tanügyi író, ásványgyűjtő, miniszteri tanácsos végrendeletében mintegy 33 000 darabból álló ásványgyűjteményt hagyott egykori iskolájára. Az adományozó kérése az volt, hogy a Kollégium legszebb darabokat őrizze meg, a többit pedig ossza szét a református iskolák között. A gyűjteményt Kovács János vette át, és két évig tartó munkával rendszerezte. Közel 10 000 darabot adományoztak 29 iskolának és az érdeklődő diákoknak. A fennmaradó „mintegy 17 000 darab fajonként csoportosítva, 40 ládába leszegelve, további rendelkezésre áll” – írta Kovács János. A gyűjtemény sorsa akkor rendeződött, amikor a Főgimnázium 1913-ban átköltözött a Péterfia utcai épületbe.

A II. világháborúban komoly károkat szenvedett, 1960-ban nemzeti értékű védett gyűjteménynek nyilvánították. A gyűjtemény újrendezése 2008-ban történt meg. Legszebb darabjai ma a Gimnázium Péterfia utcai épületében tekinthetők meg.